

Sten Svensson & Mats Wingborg

Björklund- effekten

Svartmålingen som blev sann

Katalys 2014

Sten Svensson och Mats Wingborg:

Björklundeffekten – Svartmålningen som blev sann

ingår i serien Katalys Argument som ges ut av Kata förlag
på uppdrag av Katalys – institut för facklig idéutveckling

KATALYS.

www.katalys.org

www.kataforlag.se

© Katalys samt författarna.

Första upplagan, första tryckningen.

Omslag och typografi: Jesper Weithz/Revoluform

Omslagsfoto: Fredrik Sandberg/TT

Omslagstextning: Vejde Gustafsson

Tryck: ScandBook AB, Falun 2014

ISBN: 978-91-86601-13-3

Innehåll

En man som skyller allt på socialdemokratin · 9

Klassiska debattknep · 11

Hålen i resonemangen · 15

Den skola som Björklund svartmålar
levererade bra resultat · 19

Vägen utför · 21

Vuxna som gick i den tidigare
skolan har goda kunskaper · 23

Jan Björklund bluffade för att svartmåla skolan · 25

Jan Björklund reviderar historien · 29

Björklund skriver sin egen historia · 31

Den nyliberala skolrevolutionen · 35

I huvudet på Björklund · 39

”Hade kunnat göra karriär inom försvaret” · 43

Tiden som skolborgarråd –
hög svansföring, magert resultat · 47

Åren som oppositionsborgarråd i Stockholm · 51

Björklunds inspirationskällor · 55

Hand i hand med Hans Bergström · 56

Tjänade 691 miljoner · 59

Samarbetet med LR · 61

Hur ska skolan vara organiserad
om vi vill att eleverna ska lära sig mer? · 63

Hatties poänger · 64

Vad har Björklund förstått? · 66

Bristen på forskningsstöd för Björklunds politik · 67

Björklunds skolpolitik – en visionslös
återgång till den gamla klassuppdelade skolan · 69

En skola som förstärker klassamhället · 71

En centralist vid spakarna · 74

Björklunds skolpolitik i praktiken –
Gymnasiereformen och behörigheten till högskolan · 77

Björklunds skolpolitik i praktiken –
Det individuella programmet skulle bort
men har återuppstått · 81

Björklunds skolpolitik i praktiken –
Batongpedagogiken löste inte problemen · 83

Björklunds politik i praktiken –
Lärarlegitimationen – från ett lyft till ett sänke · 89

Ingen succé för Björklunds karriärtjänster · 93

Björklunds byråkratisering av
läraryrket sänker elevernas resultat · 97

Björklunds utvärderingsmodell
av högskolan har havererat · **101**

Vad menar Björklund med sitt tal
om att återförstatliga skolan? · **105**

*För Björklund vill inte att staten ska ta över
de fristående skolorna – bara de kommunala · 107*

Vilken roll spelade Björklund
i Folkpartiets avlyssningsskandal? · **109**

Björklunds utredningsdribblande skapar dimridåer · **113**

Två gånger Thullberg · 115

Björklunds språkliga stil · **119**

Björklunds svartmålning har blivit sann · **127**

Hur länge ska vi vänta? · **131**

Sammanfattning av Björklundeffekten · **135**

Noter · 139

*Bilaga 1: Utbildnings- och skolministrar
sedan mitten av 1970-talet · 145*

*Bilaga 2: Några viktiga skolpolitiska
beslut från 1968 och framåt · 147*

INLEDNING

En man som skyller allt på socialdemokratin

Den som googlar på ”Jan Björklund skyller på S” får över 80 000 träffar. En sådan sökning är förstås inte särskilt vetenskaplig, men det finns gott om andra källor som visar att Björklund gjort till vana att i alla lägen skylla på socialdemokratin.

Björklund har skyllt på socialdemokratin sedan han var skolborgarråd i Stockholm 1998–2002 och under hela perioden som skol- och utbildningsminister sedan 2006.

Skolan har utpekats som katastrofalt dålig. Det har alltid varit socialdemokratin fel.

Gång på gång har Björklund lovat att skolan kommer att fungera bättre så snart hans reformer slagit igenom. Men vi måste vänta ett tag till.

Inför valet 2006 gjorde Kritisk utbildningstidskrift (KRUT) en genomgång av 20 artiklar som Björklund,

ibland tillsammans med andra, publicerat på DN-debatt. De flesta av texterna handlar om skolan och budskapet är ett och detsamma: (1) Skolan är ett elände för eleverna. (2) Orsaken är att socialdemokraterna införde en flumskola någon gång i slutet av 1970-talet eller början av 1980-talet. (3) Lösningen är striktare krav och ett batteri av kontroller och centralt fastställda prov och tester.¹

Som vi snart ska se har Björklund inte dragit sig för att använda smutsiga metoder i kampanjen för att ”skylla på S”. Han har propagerat för kunskap, men inte alltid själv haft så bra kunskaper om tillståndet i den svenska skolan.

Jan Björklund blev ansvarig för Folkpartiets utbildningspolitik i mitten av 1990-talet. Han använde skolpolitiken för att göra karriär. Budskapet han trummade ut var att skolan befann sig i fritt fall, att kunskaperna sjönk, att det inte var någon ordning i klassrummen – att vi hade fått en flumskola.

Men Björklund hade ett problem, det var att det saknades stöd i forskningen för de åsikter han drev.

Ännu i dag skyller Björklund på den tidigare ”flumskolan”. Han hävdar att de reformer han initierat ännu inte slagit igenom. Om vi bara håller ut ett tag till ska det bli slut på flummet.

I själva verket har de största rasen när det gäller kun-

skapsnivå och likvärdighet inträffat under hans egen tid som ansvarig minister. Det är inte ens så att nedgången har avtagit, tvärtom har den accelererat.

Den 17 december 2013 hölls en särskild diskussion i riksdagen med anledning av de nya försämringarna och det kraftiga raset för den svenska skolan i de internationella Pisa-testerna. Björklund förklarade i debatten att grundskolan kommer att bli bättre så snart den nya läroplanen, Lgr 11, fått tid att verka. Tyvärr, hävdade han, hade Pisa-testet genomförts före den nya läroplanen.²

Klassiska debattknep

Björklunds debattknep återkommer. När han själv misslyckas skyller han på att det tar tid att ändra skolan. Inför valet 2002, när han hade varit skolborgarråd i fyra år, visade den då socialdemokratiska oppositionspolitikern Erik Nilsson att kunskapsutvecklingen inte alls varit gynnsam. I debatten lade Erik Nilsson fram statistik över elever med låga eller ofullständiga betyg, bland annat i matematik. Björklunds svar var att politiken var på rätt väg, men att hans åtgärder ännu inte fått genomslag.

De utlovade resultaten av Björklunds skolpolitik har uteblivit. Björklund återkommande strategi har varit att hävda att han är på rätt spår men att förändring-

arna tar tid. I riksdagsdebatten om det katastrofala Pisa-resultatet i december 2013 går Björklund ett steg längre: "Nedgången är allvarlig för Sverige, men den var förväntad."³

Björklund hade till och med räknat med att skolan skulle bli sämre under hans styre. Men om han nu varit så förutseende, borde han då inte ha kunnat mildra försämringen? Vad det nödvändigt att den skulle bli så drastisk?

Men Björklund kunde inte tänka sig att försämringen kunde vara orsakad av den politik som han själv har stått bakom. Tvärtom blir hans slutsats: "Det är därför det är angeläget att nu fullfölja omläggningen av den svenska skolpolitiken."⁴

Eftersom både kunskapsnivå och likvärdighet har rasat dramatiskt i den svenska skolan vill förstås ingen politiker ta på sig ansvaret. Ingen vill sitta med Svarte Petter, Björklunds konststykke går ut på att skylla på andra. Trots att han varit utbildningsminister längre än någon annan i svensk historia är skolans nedslående utveckling inte hans fel.

Trots Björklunds utsagor kan man inte bortse från att ingen tidigare skolpolitiker i Sverige ensam har varit så dominerande under så lång tid. Det har visserligen inte saknats kritik mot Björklund men ingen har studerat hela hans skolpolitik i ett sammanhang. Vi

ville titta närmare på Björklunds skolpolitiska linje eftersom den sammanfallit med en mycket kraftig kris för svensk skola. Den bok du nu håller i din hand är resultatet av den granskningen.

Stockholm, mars 2014

Sten Svensson och Mats Wingborg